

NÁZEV ŠKOLY: GYMNÁZIUM JOSEFA JUNGMANNA, LITOMĚŘICE,
Svojsíkova 1, příspěvková organizace

ČÍSLO PROJEKTU: CZ.1.07/1.5.00/34.1082

NÁZEV MATERIÁLU: VY_32_INOVACE_6B_14_Rodina, svatby, pohřby

TÉMA SADY: Antické reálie

ROČNÍK: 3. a 4. ročník, oktáva

DATUM VZNIKU: únor 2014

AUTOR: Vladimíra Hávová

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

ANOTACE

Materiál je určen pro výklad antických reálií v samostatném semináři nebo jako součásti výuky latiny.

Studenti získají informace o římské rodině, o klientech, nevolnících a otrocích.

Výklad navíc rozšiřuje i studentovu latinskou slovní zásobu (latinské termíny jsou zvýrazněny barevně). V závěru prezentace jsou uvedena latinsky psaná živá slova, citáty či slavné výroky týkající se tématu.

Prezentace s výkladem zabere jednu vyučovací hodinu.

Studenti propojí nové informace se znalostmi z historie, případně ze základů společenských věd.

Rodina, svatby, pohřby

Římská rodina (**domus familiaque**) se skládala z trojích členů:

- 1) otec, matka, děti, manželky synů, vnoučata
- 2) nevolníci a klienti
- 3) otroci

Rodina tvořila celek náboženský, společenský a hospodářský.

Všichni členové rodiny podléhali otci, jenž měl nad všemi právo rozhodovat o jejich životě a smrti (**ius vita necisque**).

Rodina, svatby, pohřby

Otec (**pater familias**) vykonával oběti domácím bůžkům.

Otec zodpovídal za všechny členy své rodiny, proto mohl jakýkoli jejich přestupek trestat podle svého uvážení.

Otec zastupoval svou rodinu na veřejnosti, ve věcech právních.

Otec byl majitelem a správcem rodinného jmění, vše, co členové rodiny získali nebo vydělali, náleželo jemu.

Rodina, svatby, pohřby

Pokud otec zanedbával své povinnosti, mohl být potrestán mírně pokáráním cenzora nebo tvrdě ztrátou moci nad rodinou i majetkem.

Rodina, svatby, pohřby

Matka (**mater familias**) se starala o domácnost, vychovávala dcery a nedospělé syny. Její prací bylo tkaní a péče o oděv všech členů rodiny. Další práce (vaření, úklid ...) obstarávali otroci.

Římská žena měla mnohem důstojnější postavení v rodině než žena řecká. Mohla s mužem stolovat, účastnit se hostin, her a slavností. Mohla také spravovat své jmění nebo svědčit u soudu, mohla dědit.

Rodina, svatby, pohřby

Nevolníci byli římské občany, kteří se zadlužili a spadali pak do moci otce rodiny, kterému dlužili peníze.

Rodina, svatby, pohřby

Klienti byli svobodní obyvatelé Říma s vlastním majetkem, ale nesamostatní, tzn. bez práv občanských. Mohli to být přistěhovalci nebo otroci propuštění na svobodu.

Otec rodiny, ke které se přimkli, byl jimi nazýván **patronem**. Počet klientů ukazoval na moc patrona.

Rodina, svatby, pohřby

Patron měl povinnost své klienty chránit, zastupovat je před soudem nebo jim vypravit pohřeb.

Klient se účastnil rodinných obětí, přijal patronovo jméno, projevoval patronovi úctu a poslušnost a byl připraven kdykoli svého patrona následovat a jakkoli mu pomoci.

Patron a klient se nesměli navzájem žalovat ani proti sobě svědčit. Jejich poměr se dědil z generace na generaci.

Rodina, svatby, pohřby

Otroci neměli osobní svobodu ani žádná práva. Jejich svědectví nic neznamenalalo. Zcela podléhali svému pánu, který s nimi nakládal jako se svým majetkem.

Otroci mohli být učiteli, vychovateli, písaři, lékaři, staviteli, účetními, tajemníky, malíři, herci, posly, vrátnými, kuchaři, služebníky, rolníky, pastýři ...

Pokud pán nakládal se svými otroky příliš krutě, mohl být veřejně pokárán censorskou důtkou.

Rodina, svatby, pohřby

Výchova dětí byla svěřena matce.

Dítě, které otec přijal za své, dostalo 8. dne po narození jméno osobní a amulet.

Dětem byla v Římě věnována velká pozornost. Děti měly dostatek hraček a her (panenek, vozíků, míčů, kuliček ...).

Matka v dětech pěstovala hlavně úctu ke stáří, mravnost, zbožnost, poslušnost, skromnost, sebedůvěru, vytrvalost a důstojnost.

Rodina, svatby, pohřby

Dospívajícímu chlapci byl vzorem otec. Učil ho číst, psát a počítat, hospodařit, zacházet se zbraní, jezdit na koni, plavat, znát zákony a náboženské obřady. Vodil ho do společnosti a na forum.

Dospívající dcera se učila od matky vést domácnost, tkát, šít a příst.

Rodina, svatby, pohřby

Chlapec se stal mužem v 16 letech, kdy zpravidla o liberaliích, tj. 17. března, oblékl mužskou tógu (**toga virilis**) a před oltář domácích bůžků položil svůj chlapecký oděv (**toga praetexta**), amulet a ostříhané dlouhé vlasy. Poté se s otcem vydal na Kapitolium, kde byl zapsán do matriky a dostal celé jméno občanské. Slavnost byla ukončena obětí Juppieterovi a hostinou.

Rodina, svatby, pohřby

Dívka obětovala své hračky domácím bůžkům
v předvečer svatby.

Rodina, svatby, pohřby

Svatba (nuptiae) byla častokrát domlouvána rodiči dětí. Zásnuby (**sponsalia**) se konaly před svědky, rodiče domluvili výši věna a nevěsta dostala od ženicha snubní železný prsten (**anulus pronubus**).

Dívky se vdávaly od 12. roku života, chlapci se ženili od 14 let.

Den svatby býval **dies purus**, vyloučeny byly kalendy, nony a idy, dny slavnostní i smuteční, celý květen, část března a června.

Rodina, svatby, pohřby

Svatba v Římě probíhala jedním ze tří způsobů.

1) **Confarreatio**

2) **Coemptio**

3) **Per usum**

Rodina, svatby, pohřby

Confarreatio bylo zvykem ve vznešených rodinách. Při obřadu nevěsta s ženichem snědli v přítomnosti deseti svědků svatební koláč (**farreum**), odtud pojmenování svatebního obřadu.

Rodina, svatby, pohřby

Coemptio byla nejčastější forma obřadu na konci republiky a v době císařství. Spočívala v symbolickém odkoupení manželky také za přítomnosti svědků.

Rodina, svatby, pohřby

Per usum „ze zvyku“ praktikovali ti, kteří si nemohli dovolit jiný svatební obřad. Manželství snoubenců bylo legalizováno po jejich ročním soužití.

Rodina, svatby, pohřby

Tradiční oděv nevěsty se skládal z nařasené bílé tuniky, žlutooranžového pláště a závoje. Svatební oděv se barvil velmi vzácným šafránem.

Vlasy měla nevěsta spleteny do šesti copů a ozdobeny věncem spleteným z vlastnoručně natrhaných květin.

Rodina, svatby, pohřby

V den svatby se konala věštná pozorování (**auspicia**), pokud byl výsledek příznivý, některá z vdaných příbuzných spojila ruce snoubenců a ti potvrdili, že chtějí být partnery. Následovaly oběti, blahopřání a hostina. Večer byla nevěsta v průvodu odvedena k domu manžela, za ní byl nesen kužel a vřeteno. Manžel přenesl ženu přes práh a ta následně rozdělala oheň v krbu nového domova.

Svatba končila druhý den malou hostinou. Mladá paní oblékla oděv vdaných žen (**stolu**).

Rodina, svatby, pohřby

Pohřby (**funus, eris n**) Římané pokládali za svatou povinnost, věřili, že duše zemřelého nenalezne pokoje, nebude-li mrtvý pohřben.

Zemřelému příbuzní vkládali do úst minci jako převoznou pro Chárona. Dům smutku označovali cypřiši.

Pohřeb se konal většinou druhou nebo třetí noc po úmrtí. Bohatí byli pohřbíváni ve dne.

Rodina, svatby, pohřby

Pohřby slavných byly doprovázeny okázalými průvody. Při těchto pohřbech probíhaly i šermířské zápasy.

V nejstarší době se pohřbívalo v rakvi do země, za republiky převládlo spalování, v době císařství opět převládlo pochovávání.

Na zemřelého rodina vzpomínala v den výročí jeho narození a úmrtí, v květnu o Rosaliích (svátku růží) a v únoru o Parentaliích (památka předků).

Rodina, svatby, pohřby

Římané si nechávali stavět náhrobky, které výzdobou i tvarem připomínaly jejich povolání a zájmy.

Na náhrobcích bývala často zkratka S. T. T. L. (sit tibi terra levis – ať je ti země lehká).

Zákony 12 desk zakazovaly pohřbívat ve městě, proto byla pohřebiště zakládána za hradbami měst, např. u Appiovy cesty nebo na Martově poli.

Rodina, svatby, pohřby

Rodina, svatby, pohřby

Diligere parentes prima naturae lex est.

Milovat rodiče je prvním zákonem přírody.

Ubi tu, Gaie, ibi ego, Gaia.

Kde jsi ty, Gaie, jsem i já, Gaia.

Melius est liberos plorare quam parentes.

Je lepší, když pláčou děti, než když pláčou rodiče.

Rodina, svatby, pohřby

Zdroje:

ČERMÁK, J., ČERMÁKOVÁ, K. *Slovník latinských citátů*. 1. vyd. Praha : Euromedia Group, 2005. ISBN 80-242-1372-9.

KUBELKA, V. *Římské reálie a literatura*. Uherské Hradiště : vl. nákladem, 1898.

MOUCHOVÁ, B., KUŽÁKOVÁ, E., MAREK, V. *Disco latine I*. 1. vyd. Praha : Scientia, 1995. ISBN 80-7183-045-3.

ZAMAROVSKÝ, V. *Dějiny psané Římem*. 3. vyd. Bratislava : Perfekt, 2005. ISBN 80-8046-297-6.

Rodina, svatby, pohřby

Obrázky:

AUTOR NEUVEDEN. *gstatic.com* [online]. [cit. 18.3.2014]. Dostupný na WWW:
<https://encrypted-tbn1.gstatic.com/images?q=tbn:ANd9GcSy-plwi4X7gpCyM5XUq7zSKwFtdLCmK-fzfm6FtI0QUR-IQyD8jBTqxwo>